

הדף היומי בבלי: מסכת בבא מציעא דף צ"ג
הדף היומי בהלכה: סימן קפ"א מסעיף ב' עד סעיף ז'
המוסר היומי: אהבת חסד חלק ב' פרק ט"ו 'ואם באמת איש כזה' עד פרק ט"ז

לוח
לימוד
יומי

מהי מדליקים נרות שבת בערב שבת חנוכה?

הלכות חנוכה מתוך ביאורים ומוספים משנ"ב מהדורת 'דרשו'

בערב שבת מדליקים תחילה את נרות החנוכה, ולאחר מכן את נרות השבת; ואשה המדליקה נרות חנוכה בעצמה, וכבר הדליקה נרות שבת, וכן איש שקיבל על עצמו את השבת, לא ידליקו את נרות החנוכה לאחר מכן, אלא יבקשו מאחר שידליק עבורם ויוציאם ידי חובה בברכת ההדלקה, ואת ברכות 'שעשה ניסים' ו'שהחיינו' יברכו בעצמם.

ובבן איש חי כתב בשם האריז"ל, שאף כשהאיש מדליק נרות חנוכה והאשה מדליקה נרות שבת - כפי המציאות ברוב הבתים - ישנו ענין על-פי הקבלה להקדים את נרות החנוכה לנרות השבת.

ובנוגע לזמן ההדלקה בערב שבת: לדעת הגר"מ פיינשטיין ניתן להדליק את נרות החנוכה והשבת בזמן בו מדליקים נרות שבת בכל ערב שבת, ואין צורך לאחר ולהדליקם בסמוך לשקיעה, כיון שחז"ל קבעו לערב שבת זמן מיוחד להדלקת נרות חנוכה, דהיינו, סמוך לנרות השבת, ואינו כזמן ההדלקה שבימות החול שהוא בעת שקיעת החמה.

אולם, הגרי"ש אלישיב הורה לאלו הנוהגים להדליק נרות שבת 40 דקות לפני השקיעה, שידליקו נרות חנוכה 35 דקות לפני השקיעה, ולאחריהם נרות שבת, במטרה לקרב מעט את הדלקת נרות החנוכה לשקיעה; ובאור-לציון כתב שיש להדליק נרות חנוכה כ-20 דקות לפני השקיעה.

[שו"ע תרעט, א, ומשנ"ב א; ביאורים ומוספים דרשו, 2 ו-7]

האם מותר לשפוך 'מים אחרונים' על הרצפה?

נטילת 'מים אחרונים' צריכה להעשות לתוך כלי, או לתוך כיוור, ולא על גבי קרקע, מפני שרוח רעה שורה עליהם, ויש חשש סכנה למי שיזרוק עליהם. ואם אין אפשרות לעשות כן - יש ליטול על גבי דבר שהמים נבלעים בו מיד, או על גבי קרקע במקום שאין עוברים בו. ונחלקו הפוסקים בנוגע לרוח רעה זו: יש אומרים שהרוח שורה על המים בכל מקרה; ולדבריהם - גם לאחר הנטילה בכלי אסור לשפכם על גבי קרקע. ויש אומרים שהרוח אינה שורה עליהם אלא על גבי קרקע; אך יתכן שגם לדבריהם - כששופך את המים לאחר הנטילה על גבי קרקע, שורה עליהם הרוח. ויש אומרים שלדעה זו מותר ליטול על גבי רצפה, כיון שאינה כקרקע ממש; ויש שפקפק בדבר. [סעיף ב, ס"ק ד-ו, שעה"צ ס"ק יז, וביה"ל ד"ה אלא; ביאורים ומוספים דרשו, 8]

מדוע אין ליטול 'מים אחרונים' במים חמים?

כפי שלמדנו, אחת המטרות בנטילת 'מים אחרונים' היא הסרת הזוהמה מהידיים; ולפיכך, מקום הנטילה הוא רק עד ה'פרק' השני שבאצבעות (והראשון ב'אגודל), משום שבדרך כלל אין הזוהמה מגיעה למעלה ממקום זה; ואם אכן הגיעה למעלה ממקום זה, צריך לרוחוץ כל מקום שהגיעה אליו. ויש אומרים שצריך ליטול את כל האצבעות, ולכתחילה ראוי להחמיר כדבריהם. ויש הטועים ונוטלים מים אחרונים רק בקצוות האצבעות, או אף בנגיעה בעלמא במים, ואינם יוצאים ידי חובה בכך. ובעת הנטילה יש להפנות את ראשי האצבעות כלפי מטה, כדי שהזוהמה תרד מהן ולא תתפשט לעבר היד. כמו כן, אין ליטול במים חמים, מפני שהם מרככים את הידיים ומבליעים בהן את הזוהמה. [סעיף ג-ה, ס"ק ז-יא, וביה"ל ד"ה עד]

האם צריך לכבד אדם הגדול ממנו ליטול 'מים אחרונים' לפניו?

כפי שלמדנו, צריך להסמיך את נטילת מים אחרונים לברכת המזון; ולפיכך, כאשר אנשים רבים סועדים יחד, ונוטלים מים אחרונים בכלי המובא אל השולחן, יש להביא מספר כלים מתאים לכמות המשתתפים, כדי שלא יאלצו הנוטלים ראשונה לשהות זמן רב בין הנטילה לברכה. ואם הביאו רק כלי אחד, יטלו תחילה כל המשתתפים מלבד המזמן וארבעה אנשים נוספים, ואז יטול המזמן, ואחריו הארבעה הנותרים; וזאת כדי שהמזמן לא ימתין זמן רב עד שיטלו כולם, ומאידך - עד שיטלו הארבעה שלאחריו יהיה בידו להתבונן במילות הזימון ובברכת המזון שאותה הוא אמור לברך בקול רם. ומצד עצם הנטילה, אין כבוד בהקדמת אדם אחר ליטול לפניו, שהרי זה כאומר: "רחץ את ידיך המזוהמות". [סעיף ו, ס"ק יב-טו, וביה"ל ד"ה מן; וראה שעה"צ ס"ק כד]

אתמול למדנו

- פירורי לחם שאין בהם 'כזית', אסור לדרוך עליהם, או להשליכם לאשפה ללא עטיפה, אך מותר לאבדם בצורה שאין בה בזיון רב, כגון להשליכם למים. ואם בכל הפירורים יחד יש שיעור כזית - יש מחמירים.
- נוהגים לכסות את הסכין בשעת ברכת המזון בימות החול. ויש שכתב כי צריך להסיר את הסכין מעל השולחן ואין די לכסותה, והמנהג להסתפק בכיסוי, ורבים נהגו לכסות את הלהב בלבד.
- חכמינו ז"ל תיקנו ליטול 'מים אחרונים' בסוף הסעודה, משום שהידיים מזוהמות מהאכילה ואין לברך באופן זה, וכן מחשש שמא היה מעורב במאכלין מלח הגורם לעיוורון במגע עם העינים.

מחר נלמד

- האם צריך לנגב את הידיים לאחר 'מים אחרונים'?
- מי חייב ליטול 'מים אחרונים' לכל הדעות?
- הדעות השונות בענין החובה לברך ברכת המזון 'על היין'?